

Alþingi

Erindi nr. D 118 / 380

1

SAFAMÝRARSKÓLI
SAFAMÝRI 5
108 REYKJAVÍK
SÍMAR 686262, 686153, 686380
FAX 686391

komudagur 7 / 12 1994

UMSÖGN UM FRUMVARP TIL LAGA UM GRUNNSKÓLA

Í upphafi er rétt að gera örstutta grein fyrir Safamýrarskóla, nemendum hans og starfssviði, þar sem fáir þekkja til eins sértækra námsþarfa og þeim er nemendur sem tengjast skólanum hafa. Það eðlilegt því nemendur sem víkja í svo miklum mæli frá eðlilegum þroska eru mjög fáir í skólakerfinu.

Safamýrarskóli er ríkisrekinn sérskóli á grunnskólastigi fyrir alvarlega greindarfatlaða nemendur. Nær allir nemendur skólans eru fjölfatlaðir, þ.e. hafa auk greindarfötlunar viðbótarfatlanir, eina eða fleiri (s.s. hreyfihömlun, einhverfu, mál- og boðskiptahömlun, skynjunarhömlun) - auk þess eiga margir nemenda við heilsubrest að stríða (s.s. flogaveiki, hjartagalla, lungnavandamál). Þroskaaldur nemenda er afar mismunandi, allt frá þroska sem svarar til rúmlega fósturskeiðs til 3-4 ára. Námsþarfir eru afar sértækar og víkja mjög frá því sem almennt gerist um grunnskólanemendur og þörf er á fagþekkingu, sérhæfðu námsumhverfi, námsgögnum, námsefni og kennsluáðferðum til að koma til móts við þær og tryggja vandað námstilboð við hæfi.

Núverandi hlutverk Safamýrarskóla er:

- Kennsla nemenda er stunda nám við Safamýrarskóla
- Ráðgjöf varðandi nemendur sem stunda nám í öðrum grunnskólum og hafa á móta námsþarfir og þær sem starfslið skólans hefur sérhæft sig í að vinna með. Hversu vel tekst til með kennslu nemenda með afar sértækar námsþarfir í heimaskóla getur verið háð því að greiður aðgangur sé að þekkingu á því sérsviði. Hafa þarf í huga að nám við sérskóla er ekki raunverulegur valkostur fyrir suma nemendur vegna búsetu, jafnvel þó aðilar séu sammála um að slíkt væri æskilegt. Þá er aðgengi að ráðgjöf lykilatriði til að tryggja að námstilboð verði eins gott og vandað og aðstæður í heimaskóla framast leyfa.

Til að geta sinnt ofangreindum hlutverkum er söfnun, úrvinnsla, þróun og miðlun fagþekkingar á umræddu sérsviði nauðsynleg. Allt frá því er skólinn tók til starfa hefur sínám starfsliðs og þróun vinnubragða skipað veigamikinn sess í starfi skólans og segja má að ótrúlega mikil vitneskja hafi safnast á tiltölulega skömmum tíma (Safamýrarskóli var stofnaður 1982, þegar þjálfunarskólarnir við Skálatún og Lyngás voru lagðir niður). Ógerlegt hefði verið að safna slíkum forða þekkingar og reynslu á jafnárangursríkan hátt í minni og dreifðari einingum. Rétt er að hafa hugfast að tiltölulega skammur tími er síðan alvarlega greindarfatlaðir nemendur fengu aðgang að skólakerfinu - ekki aðeins hérlendis heldur einnig erlendis (sbr. Gr.sk.lög 1974 og ákvæði um nám við hæfi fyrir alla; í kjölfar sérkennslureglugerðar 1977 fóru þau mál að þróast fyrir alvöru). Um er því að ræða fremur unga kennslugrein. Frekari þróunar er þörf og tengsla við ýmsa aðila sem fást við svipuð svið. Þess má geta að Safamýrarskóli er þátttakandi í norrænu verkefni þar sem unnið er að norrænu tengslaneti varðandi þekkingaröflun/ - miðlun á sviðum sem tengjast fámennum fötlunum (og er reyndar ábyrgðaraðili vinnuhóps sem tengist boðskiptum alvarlega greindar- og fjölfatlaðra). Auk þess er á vegum skólans tengslanet innanlands er í frekari þróun.

Margt í frumvarpinu er jákvætt og gott, s.s. ákvæði um einsetinn skóla, foreldraráð, skólanámskrágerð, gæðamat í skólum.

Áhyggjum veldur hve skammt undirbúningur yfirfærslu grunnskóla til sveitarfélaga virðist á veg kominn, sveitarfélög, foreldrar, nemendur, kennarar og aðrir sem málið varðar hljóta að eiga í erfiðleikum með að taka afstöðu í því efni, þar sem mjög óljóst er hvernig framkvæmd verður háttað.

Það, sem veldur verulegum vangaveltum í Safamýrarskóla, eru áform um yfirfærslu reksturs sérskóla og sérdeilda til sveitarfélaga.

38. gr. gerir ráð fyrir að hlutverk sérskóla/sérdeilda skuli óbreytt frá því sem nú er - svo lengi sem þörf er fyrir slíkar stofnanir - en að rekstur þeirra færist frá ríki til sveitarfélaga.

Erfitt er að taka afstöðu til hvort rétt sé að færa rekstur sérskóla til sveitarfélaga, þar sem afar óljóst er um útfærslu, einkum hvað varðar fjármál, og þá um leið hvort tryggt væri að allir sem þurfa á þjónustu sérskóla að halda (námsvist til lengri eða skemmri tíma/ráðgjöf) eigi greiðan aðgang. Einnig hvort tryggt sé að sérskólum verði áfram - og jafnvel enn betur - gert kleit að sinna hlutverki "þekkingarmiðstöðva". Þörfin á slíku eykst eftir því sem nám nemenda með afar sértækar námsþarfir flyst í meira mæli til heimaskóla og eftir því sem um meiri sérþarfahópa er að ræða.

"Hugsanlegt er að fleiri en eitt sveitarfélag standi að rekstri einstakra sérdeilda eða sérskóla og deili rekstrarkostnaði eftir nánari reglum sem þau koma sér saman um." (Athugasemdir við lagafrumvarp þetta, gr. 38.bl. 28). Nemendur sem nýtist námsvist eða ráðgjöf sérskóla eru búsettir í mörgum sveitarfélögum. Áhyggjur vekur að ekki virðist vera búið að móta neinar línur varðandi þetta og lítið verið rýnt í hvernig hugsanlegt fyrirkomulag gæti verið. Hugleiðingar eru um hvernig tryggja má að nemendur með afar sértækar námsþarfir verði ekki að fjárhagslegum ágreiningi sveitarfélaga.

Mikilvægt er að tryggja:

- * Að þeim nemendum sem á þurfa að halda standi til boða nám í sérskóla ef þess er óskað, skýr þörf og aðstæður leyfa (t.d. vegna búsetu).
- * Að hægt verði að leita eftir ráðgjöf til sérskólanna varðandi nemendur sem stunda nám í öðrum grunnskólum.
- * Að sérskólarnir hafi áfram það hlutverk að safna og miðla fagþekkingu og þróa frekar vinnubrögð og framkvæmd og séu búin skilyrði til þess ("þekkingarmiðstöð" á sínu sérsviði).

Ef til vill er réttara að undanskilja sérskóla flutningi til sveitarfélaga, að öllu leyti eða hluta til, eða bíða með framkvæmd til að fá ráðrúm til betri undirbúnings. Það þyrfti að gefast tími til að skoða enn betur útfærslu í nágrennalöndum okkar (t.d. Norðurlöndum) og nýta sér þeirra reynslu og mat á því sem vel hefur tekist og hvað miður vel. Má nefna að í Danmörku er þak á kostnaði sem sveitarfélög bera af námi nemenda og ef kostnaður fer (t.d. vegna alvarlegrar fötlunar) fram úr því færist umframkostnaður á "amtið". Í Noregi hefur nokkrum sérskólum verið haldið áfram hjá ríkinu, hverjum með sitt sérsvið, til að tryggja tilvist þekkingar, miðlun og frekari þróun og þekkingaröflun á sérhæfðum sviðum, raunar ásamt því að þeir hafa fengið formlegt hlutverk sem þekkingarmiðstöðvar ("ressurssenter") og auknar fjárveitingar í samræmi við það.

Mikilvægt er að fyrirkomulag sé vel mótað áður en til yfirfærslu kemur

Varðandi síðustu málsgrein í 38. gr. um að leggja niður einhverja af umræddum stofnunum, er sjálfsagt að svo verði gert teljist hún óþörf, en ekki er getið um hvernig að slíku mati á þörf ætti að standa né hver heimild hefur til að taka slíka ákvörðun. Rétt er að "erfitt" sé að leggja niður stofnun sem þjónar fámönnum sérþarfahópum.

Í 37. grein er þess getið að menntamálráðherra setji reglugerð með nánari ákvæðum greinarinnar. Þá reglugerð yrði að vinna sem fyrst, helst hefði þurft að vinna hana samhliða frumvarpinu.

Safamýrarskóla, 1. des. 1994

Erla Gunnarsdóttir
Erla Gunnarsdóttir, skólastjóri